

سینما اگر باشد

تاریخ تحلیلی سینمای پس از انقلاب

احمد طالبی نژاد

فهرست

۷	پیش‌گفتار چاپ دوم
۹	پیش‌گفتار چاپ نخست

بخش اول / ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۲

۱۲	سینما اگر می‌خواهد باشد...
۱۶	فیلم‌ها: هم نشانه، هم معنا
۱۹	جشنواره‌ها
۲۲	جشنواره‌های متولد می‌شود
۲۲	رفتگان و بازماندگان
۲۴	نوشتار سینمایی
۲۴	نشریه‌های سینمایی
۲۷	مراکز خصوصی نمایش فیلم
۲۸	محتوا
۴۵	تولید
۵۰	نمای عمومی

بخش دوم / ۱۳۶۲ تا ۱۳۷۲

۶۰	ققنوس
۶۳	سیاست‌گذاری فرهنگی اعلام شد
۷۱	شکوفایی تولید و ضوابط تازه
۸۳	مروری بر دگرگونی پیشه‌های سینمایی
۸۳	کارگردان‌سالاری
۹۰	زنان فیلم‌ساز؛ واقعیت غیرآماری
۹۰	بازیگری
۹۴	فیلم‌برداری
۹۶	فیلمنامه‌نویسی
۹۹	موسیقی متن
۱۰۱	طراحی صحنه، گریم
۱۰۴	مواد تبلیغی، سفیران فیلم
۱۰۵	فضای سینمایی
۱۰۶	جشنواره‌ها
۱۰۷	جشنواره‌های حرفه‌ای
۱۱۳	جشنواره‌های آماتوری
۱۱۴	انتشارات سینمایی
۱۱۹	سینما در نشریه‌های غیرسینمایی

۱۲۰	کتاب‌های سینمایی
۱۲۲	آموزش سینما
۱۲۷	حضور بین‌المللی
۱۳۳	از نگاه غربی
۱۳۳	نگاه از بیرون: سینمای آیت‌الله‌ها یا سینمای ایران؟
۱۳۹	نگاه از درون

بخش سوم / نگاهی به درون: بررسی کیفی فیلم‌های پس از انقلاب

۱۴۸	چه و چگونه: بررسی کیفی فیلم‌های پس از انقلاب
۱۴۸	نسبت با واقعیت
۱۴۹	«موضوع» نخستین عنصر طلایی فیلم
۱۶۴	نسبت با واقعیت
۱۶۵	انتخاب موضوع‌های واقعی
۱۶۹	جلوهای دیگر از واقعیت
۱۷۰	نگاه‌ها واقعی‌تر می‌شود
۱۷۶	به کارگیری موضوع‌های مستند در ساختار دراماتیک
۱۸۲	صدابرداری سر صحنه، واقعیت به جای رویا
۱۸۵	استفاده از نابازیگران
۱۸۹	به کارگیری گویش‌های محلی
۱۹۱	بدعت‌ها و بدایع: نظری به ساختار در سینمای پس از انقلاب
۲۰۷	آرمان‌گرایی در مضمون
۲۱۸	آرمان‌باختگی
۲۲۰	نگرش اجتماعی

بخش چهارم / ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۷

۲۴۲	وقایع‌نگاری دوران بعد
۲۵۲	حلقه محاصره تنگ‌تر می‌شود
۲۵۷	کدام قله، کدام اوج؟
۲۵۷	خانه سینما، پناهگاه سینماگران ایرانی
۲۶۱	هم‌اندیشی و جستار سینمای دینی، تصویری از یک رویا
۲۶۳	سینماگران ایران در عرصه بین‌المللی
۲۶۸	داس مرگ فرود آمد
۲۷۱	جبهه همین نزدیکی‌هاست
۲۷۲	مؤخره
۲۷۲	منابع
۲۸۱	نمایه

پیش‌گفتار چاپ دوم

بودن یا نبودن؟ مسئله سینما در دوران پس از انقلاب و برپایی حکومت اسلامی، دقیقاً مصداق این پرسش تراژیک بود. این که در نظام نخواست، جایی برای هنر و به‌ویژه سینما که سوقات فرنگ است وجود خواهد داشت یا همانند برخی کشورهای عربی / اسلامی، جزء مظاهر کفر محسوب شده و ممنوعه خواهد شد؟ از ایجاد این شبهه که ذهن بسیاری از سینماگران و سینمادوستان ایرانی را با خود درگیر کرده بود، تا زمانی که سینمای ایران با پرچم جمهوری اسلامی، در مهمترین جشنواره‌ها و محافل سینمایی جهان حضور پررنگ پیدا کرد، کمتر از یک دهه زمان لازم بود. اما حجم کارهای کرده و نکرده برای حفظ و بقای هنر/صنعت سینما طی این دوره بسیار گسترده‌تر و پرفراز و نشیب‌تر بوده است. این کتاب می‌کوشد سیر تحولات این دوران و پس از آن را با دیدگاهی تحلیلی، بیان کند.

چاپ نخست آن کتاب با نام «در حضور سینما» سال ۱۳۷۷ توسط انتشارات بنیاد سینمایی فارابی منتشر شد و به‌رغم استقبال خوبی که از آن به عمل آمد، به دلیل تغییرات پی‌درپی مدیریت بنیاد که گاه چنان شتابناک بود که حتی دست‌اندرکاران سینما هم غافلگیر می‌شدند، امکان نشر مجدد پیدا نکرد. و این در حالی بود که برخی خوانندگان کتاب، در دیدارهایی گه‌گاهی، سراغ چاپ تازه کتاب را می‌گرفتند و نگارنده نیز دائم وعده «به‌زودی» می‌داد، تا این که سال ۱۳۹۳، بالاخره قرن شکست و تصمیم به بازنویسی کامل و افزودن مطالب تازه یافته‌تر به همه بخش‌های کتاب گرفتم. طی نزدیک به دو سال، این مهم به سرانجام رسید و اکنون می‌توانم ادعا کنم که این کتاب، تا به امروز تنها کتاب درباره تاریخ سینمای پس از انقلاب است که با نگرشی تحلیلی نوشته شده و در عین چنان که خوانندگان دیر سال مطالب این

صاحب قلم آشنایند، زبانی روان و تا حدودی شیرین هم دارد. این بار تصمیم گرفتم کتاب را به ناشری غیر دولتی بسپارم تا حتی اگر دلش برای زحمت‌های مولف و نگارنده نمی‌سوزد، برای سرمایه و اعتبار خودش بسوزد؛ و نشر روزنه که در زمینه انتشار کتاب‌های تاریخی/ پژوهشی سابقه‌ای قابل دفاع دارد، پیشگام شد. ضمن سپاس از مدیریت این انتشاراتی، سپاس ویژه خود را به خدمت آقایان علیرضا تابش (مدیر عامل بنیاد سینمایی فارابی) نصرالله تابش (مدیر سابق واحد انتشارات بنیاد) مسعود احمدیان (مدیر بخش فرهنگی بنیاد) و سرکار خانم مریم رهبر کارشناس واحد فرهنگی بنیاد و سایر دوستان و همکارانی که نگارنده و ناشر را در به سرانجام رساندن این کتاب یاری دادند؛ به‌ویژه دوست گرانمایه‌ام علی سمعی‌مقدم تقدیم می‌کنم.

احمد طالبی‌نژاد